

Óbuda ujjáépül

az Árpád-híd megnyitása után

Az ötkilométeres Via Antiqua kiképzésével életre kel a városrész ősi római hangulata

Osztályozás

624.2

1951

Az új Árpád-híd megépítésével kapcsolatban Óbudán olyan nagyszabású városrendezés kezdődik meg, amelyre a fővárosban, de az egész országban sem volt még példa. Egész Óbuda ujjáépül. Eltűnnek a zezugos, szűk sikátorok, rogyant és szennyes házcsoportok, amelyek hamis romantikát őriznek csak. Pompás sugárutak, impozáns méretű terek foglalják el helyüket a tervekben már kialakult nagyvonalú városrendezés során.

Óbuda ujjárendezése ősi római kultúrájának helyén történik, olyan területen, ahol 1800 éves városi civilizáció nyomaira bukkantak lépten-nyomon. Ez a klasszikus emlékekben olyan gazdag terület, a hangulatában olyan egységes antik környezet veti fel azt a gondolatot, hogy most, amikor az egész városrész átrendezése megtörténik, sok hibát helyrehozhatunk. Ebben a szerencsés pillanatban

Óbuda ujjáépítésénél az legyen a vezérgondolat, hogy a mult ritka becsü értékeit meg kell menteni az eltemetéstől és a pusztulástól.

Óbuda városrendezésére még 1937-ben pályázatot irtak ki. A pályázatot első díjat nyert Olgyay Viktor és Olgyay Aladár terve, amelynek alap gondolata az ősi római városképek helyreállítása és a hajdani római főutvonalat, illetőleg római vízvezetékét, az aquaeductus vonalát követő Via Antiqua kiképzése.

Egy bérpalota negyedik emelete fölött, a tetőalatti üvegfa műteremben ülünk szemben a két kitűnő fiatal építésszel, az Olgyay-testvérekkel. Rajzok, modellek, fényképek és táblázatok egész sora kerül elő, amíg Óbuda átrendezéséről és a Via Antiquáról beszélgetünk.

— Budapestnek, ahol pedig nagy történelmi események egész sora játszódott le, sajnos, alig tudjuk felismerni törté-

Forrás: <i>Kylari Audo</i>				Személy:	
<i>Budapest</i>		<i>1951. X. 14</i>		Helyszám:	
(Hely)	(Idő)	(Köt. v. füz.)	(Oldal)		

nelmi mélységeit — mondja Olgyay Viktor. — Régi kulturánk képe igen halvány. Ha megnézzük Budapestnek a Városfejlesztési Bizottság feldolgozásában készült térképeit és városképeit, azt látjuk, hogy emlékeink csak nyomokban és elszórtan vannak. Óbudát, ha végigjárjuk, kezdetleges kulturájú külváros szegényes benyomása fogad. Ez a kép senkiben sem keltheti fel azt a büszke öntudatot, hogy a főváros legrégebb lakórészén egy romokba temetkezett római település, az 1800 éves „Veteraniet Cives Romani Consistenses“, a 60.000 lakost számláló város volt itt. A rómaiak ugyanis már Kr. u. az I. évszázadban megszállták Transdanubiát. A katonai település rövidesen lakóteleppé alakult át. Ezt követi a városias kifejlődés, amely a 130-as és 190-es évek közé esik. A most Aquincum néven ismert északi polgárváros amphitheátruma fennmaradt. A mai Óbuda helyén a déli katonai város feküdt. Az északi és déli városrészt ut-

halózat kötötte össze. A Dunán cölöphíd volt. Érdekes, hogy azon a helyen, ahol most az Árpád-híd épül.

Meg kell említeni, hogy a római időkben a hajógyári sziget nem volt csatornával elválasztva Óbudától, hanem avval egy területtestet alkotott. A római fürdőből vezető aqueductus iránya ismert az ugynevezett Mária-kőig. Innen kezdve valószínűleg a Timár-utcáig és a Nagyszombat-utcánál levő vizesárokig haladhatott.

A római időkben maradt három legjellegzetesebb műemlék a polgári városrész erősen beépített települése: a feltárások nyomán előkerült Aquincum. A második a vízvezeték, amelynek a római fürdőtől a Mária-kőig terjedő ismert hossza 2300 méter, eredetileg azonban több mint négy kilométer volt. Kevés híjja, hogy ez a római mestermű teljesen el nem

tűnt a föld színéről. Mert nemcsak az óbudai plébániatemplom épült kizárólag a köveiből, hanem a szentendrei országot is. A Műemlékek Országos Bizottságának közbelépése akadályozta meg, hogy a vicinális építésénél a megmaradt ötszáz pillér nyomain is végleg el ne tűnjének.

A harmadik és legnagyobb műemlék a Székesfőváros Ásatási és Régészeti Intézetének 1930 és 40 között végzett feltárási munkájáról előkerült római amphitheátrum. A Királyhegy apróbb házainak lebontása után egy hatalmas aránylag ép köszínház került napvilágra. Az amphitheátrum egyike a legnagyobbaknak Európában. Hatszáz négyzetméteres területe mintegy 13.000 ember befogadására volt alkalmas.

Olgyay Viktor a továbbiakban arra tért ki, hogy a Via Antiqua, amely Óbuda hatalmas sugárútja lesz, hogyan illeszthető be mai városostebbe.

—A Via Antiqua a városrendezési terv szerint a Zsigmond-térről indulna ki,

folytatódna a kiszélesített Bécsi-utban, a templom utánig, illetve a gimnáziumig, tehát egyenesen a katonai város amphitheátriumának tengelyközepén halad. Itt egy dekoratív térré bővül és impozánsan emeli ki a köszínházat. Ez volna a tulajdonképpeni kapuja a Via Antiquának. Innen a 40 méter széles Via továbbra is szinte nyilegyenesen éri el öt és fél kilométeres hosszban az aquincumi emlékeket. Áthalad a sugárut az új Árpád-híd tengelyében létesítendő hatalmas körforgalmi téren. Az utvonalat két oldalán

Óbuda városképe a Via Antiqua beiktatásával

gyepsávokkal tagolják. Ezeken a gypsávokon helyezik el a szarkofágokat, kőemlékeket és más műemlékeket. A külsőbb részekben az aqueductus egyes ivszakaszainak helyreállításával tudják a történelmi hangulatot felidézni. Tehát mindaz, ami eddig előkerült, vagy a további bontások során előkerülő emlékek, amelyeknek ma csupán a muzeumok rak-táraiban jut hely, itt méltó helyen dekoratív elhelyezéssel idéznék fel multunkat. Így ez a sétányszerű, hatalmas utvo-nal valóságos élő muzeum volna.

A megnyitásra kerülő főutvonal for-galmi szempontból is kitűnően beválik és valósággal ütőere, tengelye lesz Óbudá-nak.

Óbuda kulturcentruma

Az amphitheátrum tere az egész elgon-dolás sulypontja. A tér metszete 150×300 méter. Ez a monumentális tér természet-szerűleg kijelölné Óbuda kulturcentrumát, míg az üzleti centrum az Árpád-híd tengelyében létesülő körforgalmi téren ala-kulhat ki. A Bécsi-utról jövő forgalom a téren két egyenirányú ágra szakad, majd az amphitheátrumot körülölelve, halad a Via Antiquan át. A főtér kialakításában természetesen a klasszikus hangulat visz-szatükrözése lesz az irányadó. A térhatároló épületek egységes homlokzatot kíván-nak. A homlokzatok hangja az épületek árkádsora egy peristyl csarnok, majd az Arcus Triumphalis gondolatát visszatük-röző áthidaló ivezet őrzik a környezetet klasszicista hangulatát.

— A Via Antiqua és az amphitheátrumi tér kialakítása anyagi áldozatokkal jár. Ingatlanok kisajátítására lesz szükség. Ez kétségtelenül olyan áldozat, amivel számolnunk kell, ha a tervet meg akarjuk valósítani. A Viador-utcában napvilágra került egy épületfelirat, amely szerint az amphitheátrum építésének ideje 145-ben volt. Ez az az év, amire a városiasság ki-alakítását tehetjük, vagyis 1945-ben, lesz 1800 éve, vagyis XVIII-ik centenáriuma Óbuda, vagy átvittén Budapest várostör-téneti születésének. Semmivel sem lehetne

jobban megrögzíteni ezt a fontos évszá-mot, mint a forumszerű utvonal kialakítá-sával, amely a hagyomány tiszteletében a jelent szolgáltná.

Róma, Verona, Arles példái tanítsanak bennünket. A megoldásban nem szabad eltérni attól, amelyet az emlékek szinte természetszerűleg jelölnek ki. A Via Antiquan érkező idegen ünnepi fórumon át jutna Budapestre, olyan fórumon, amelynek tengelyében ott találná az ókor egyik legnagyobb szabású építkezésének maradványait, amely mégis modern volna és a hagyomány tiszteletében a jelent szolgáltná. Ez az utvonal szinte jogutódja lesz a rómaiak ősi utjának. A Via Antiqua Budapestnek annyira hiányzó színét, az ókorig visszanyúló történeti jellegét emelné ki, nagy mult emlékeit keltené életre.

Óbuda újjärendezése, a Via Antiqua és a klasszikus hangulatu imponáns főtér ki-képzése olyan nagyvonalu városrendezési feladatot jelent, amely évszázadokra adna új arcot ennek a városrésznek. Ugy tud-juk, a Városrendezési Bizottság program-jában szerepel ennek a valóban nagyszabású tervnek megvalósítása. A főváros vezetősége is komolyan foglalkozik a kér-dés megoldásának lehetőségeivel. Az elvi

hozzájárulás nem hiányzik, de a gyakor-lati megvalósításnak még bizonyos nehézségei vannak. Értesülésünk szerint a meg-ejtett számítások azt mutatják, hogy, nincs olyan anyagi áldozatról szó, ame-lyet a főváros, az állam és Közmunka-tanács támogatásával nehézség nélkül el-viselni ne tudna és amelyet vállalni nem lehetne ilyen messzi távlatokra kiható városrendezés érdekében. A fővárosi vá-rostrendezés sok hibája intó példa arra, hogy most a szerencsés pillanatban, ami-kor Óbuda szükségszerű újjärendezésére kerül sor az Árpád-híd megnyitása miatt, tegyünk félre kicsinyességet, szükmarku-ságot. Álljon munkába most minden ille-tékes forum ennek a nagyvonalu, gyö-nyörű tervnek megvalósítása érdekében.

DR. UJLAKI ANDOR.